جغرافیای مناسک مذهبی و نهادهای دینی ایرانیان در اتریش (ویراست اول)

۱. درآمد: موزاییک مذهبی ایرانیان در بستر قانون اسلام در اتریش

جمهوری اتریش در میان کشورهای اروپای غربی، جایگاهی منحصربه‌فرد در زمینه قانون‌گذاری تاریخی، منسجم و نهادینه در قبال دین اسلام و حمایت از تکثر فرقه‌ای دارد. جامعه ایرانیان مقیم اتریش، به دلیل گستردگی حیرت‌انگیز طیف‌های اعتقادی خود — از مسلمانان شیعه و سنی گرفته تا اقلیت‌های مسیحی ارمنی و آشوری، بهاییان، زرتشتیان و دگراندیشان سکولار — یکی از متکثرترین و غنی‌ترین موزاییک‌های مذهبی مهاجر را در این کشور اروپایی شکل داده است. بررسی این تنوع، نیازمند نگاهی به بسترهای حقوقی فراهم‌کننده این آزادی‌هاست.

۲. بسترهای حقوقی آزادی مذهبی در اتریش

ریشه برخورداری از حقوق ویژه مذهبی برای مسلمانان در اتریش به «قانون اسلام مصوب ۱۹۱۲» (Islamgesetz ۱۹۱۲) بازمی‌گردد که در دوران امپراتوری اتریش-مجارستان به تصویب رسید [۱]. این ساختار تاریخی که حقوق مدنی پیشگامانه‌ای را در اروپا تضمین می‌کرد، در نسخه اصلاح‌شده سال ۲۰۱۵ بازتعریف شد تا با چالش‌های معاصر تطبیق یابد؛ اصلاحیه‌ای که با معرفی مفاد جدیدی همچون ممنوعیت تأمین مالی از منابع خارجی، استانداردهای نوینی برای اداره نهادهای دینی ایجاد کرد.

۳. چندصدایی نهادی-مذهبی دیاسپورای ایرانی در اتریش

تحت این اتمسفر حقوقی، جامعه شیعیان ایرانی توانسته‌اند نهادهای خود را تثبیت کنند که شاخص‌ترین آن‌ها «مرکز اسلامی امام علی (ع) وین» (IZIA) است [۲]. این مرکز فراتر از یک عبادتگاه، به عنوان کانون ارائه خدمات حقوقی، آموزش‌های زبانی و بستری برای گفتگوهای بین‌الادیانی در جامعه اتریش عمل می‌کند. با این حال، تقلیل جغرافیای مذهبی ایرانیانِ اتریش به یک نهاد خاص، خطایی تحلیلی است. فضای آزاد اتریش بستر رشد جوامع دیگر را نیز فراهم کرده است؛ کلیساهای تاریخی ارامنه و آشوریان ایرانی‌تبار در وین، خانقاه‌ها و محافل عرفانی صوفیه، تشکل‌های بهاییان اتریش که ریشه‌هایی قوی در میان مهاجران ایرانی دارند، و انجمن‌های زرتشتیان، هرکدام قطب‌های نهادی مستقلی را تاسیس کرده‌اند [۳]. بسیاری از این افراد با دغدغه صیانت از آزادی‌های عقیدتی به اتریش مهاجرت کرده‌اند و با

بهره‌گیری از قانون اساسی اتریش، شبکه‌های اجتماعی مقتدری را برپا ساخته‌اند که ضمن حفظ استقلال، پیوندهای فراملی آن‌ها را با هم‌کیشانشان در سراسر جهان مستحکم نگاه می‌دارد [۴].

٤. جمع‌بندی: تکثر مذهبی ایرانیان در پناه سنت‌های حقوقی دیرینه اتریش

تکثر، پویایی و گاه واگرایی نهادهای دینی و اعتقادی ایرانیان در اتریش، اثبات می‌کند که این کلونی مهاجر، برخلاف برخی جوامع تک‌صدای دیاسپورا، یک بلوک مذهبی یکپارچه نیست. این جامعه، موزاییکی رنگارنگ از باورهاست که توانسته در پناه سنت‌های حقوقی دیرینه اتریش (به‌ویژه قانون اسلام و آزادی‌های مصرح مدنی)، به یک همزیستی مسالمت‌آمیز و تثبیت نهادی پایدار دست یابد.

منابع و مآخذ

- [1] Islamgesetz 1912: «Umgang mit der Anerkennung des Islams». BGBl. Nr. 159/1912.
- [2] IZIA Wien: «Islamisches Zentrum Imam Ali Wien - Statuten und Aktivitäten». (2024).
- [3] Bahá'í-Gemeinschaft Österreich: «Offizielle Vertretung und Geschichte...». (2024).
- [4] Flasche, Rainer: «Die Religionsgemeinschaften in Österreich...». Kohlhammer Verlag, 2016.